

THỜI SỰ TÔN GIÁO

BẢY NĂM DƯỚI TRIỀU ĐẠI CỦA GIÁO HOÀNG BENEDICTO XVI

NGUYỄN VĂN DŨNG^(*)

Tháng 4 năm 2012, tại Giáo triều Roma có hai sự kiện quan trọng liên quan đến người đứng đầu Giáo hội Công giáo Hoàn vũ được giới truyền thông cùng các nhà nghiên cứu Công giáo và cộng đoàn Kitô hữu quan tâm, đó là sinh nhật lần thứ 85 và ngày kỉ niệm 7 năm cầm quyền của Giáo hoàng Benedicto XVI. Người ta quan tâm bởi vì, cho đến nay Ngài là vị Giáo hoàng cao tuổi nhất còn tại vị trong lịch sử suốt 100 năm qua của Giáo hội Công giáo Roma và hơn nữa, như chúng ta đều biết, trong Kinh Thánh năm thứ bảy được gọi là năm nghỉ ngơi, năm được giải phóng khỏi tất cả các loại lao động mệt nhọc. Chính Georg Ratzinger, người anh trai cả 88 tuổi của Giáo hoàng cách đây không lâu cũng đã từng buột miệng nói với mọi người rằng em trai của ông đã mệt mỏi. Tuy nhiên, đối với Giáo hoàng, có thể Ngài không nghĩ như vậy⁽¹⁾.

Trong cuốn “Em tôi là Giáo hoàng” với sự cộng tác của nhà báo Đức Michael Hesemann, Georg Ratzinger đã kể lại những câu chuyện liên quan đến đời sống cá nhân của hai anh em nhà Ratzinger trong gần suốt 90 năm qua. Theo đó, Joseph Ratzinger (đương kim Giáo hoàng Benedicto XVI) sinh ngày 16 tháng 4 năm 1927 tại thị trấn Marktl

vùng Bavaria của nước Đức trong một gia đình Công giáo có cha là một sĩ quan cảnh sát. Joseph Ratzinger là con út trong gia đình. Trước Ngài có anh cả Georg Ratzinger và chị hai Maria Ratzinger. Cả hai anh em đều tham gia chiến tranh do Phát xít Đức phát động và sau khi từ chiến tranh trở về họ đều cùng gia nhập chủng viện. Việc họ đi tu để làm linh mục không gặp phải sự can thiệp từ phía cha mẹ⁽²⁾. Ngày 29 tháng 6 năm 1951 Joseph Ratzinger thụ phong linh mục và tiếp đó ngày 25 tháng 3 năm 1977 Ngài được Giáo hoàng Phaolô VI chọn làm Tổng Giám mục Munich và Freising, nhận tấn phong Giám mục ngày 28 tháng 5 năm 1977. Ngày 27 tháng 6 năm 1977 Giáo hoàng Phaolô VI tiếp tục phong tước Hồng y cho Giám mục Joseph Ratzinger. Ngày 25 tháng 11 năm 1981 Ngài được Giáo hoàng Gioan Phaolô II cử giữ chức Tổng trưởng Bộ

^(*). TS., Viện Nghiên cứu Tôn giáo.

1. *Benedicto XVI 85 tuổi: Các vị khách từ Baravia chúc mừng*. http://religion.ng.ru/events/2012-04-18/3_pope.html; Lydia Orlova. *Triều đại Giáo hoàng không chịu được sự bần rận*. http://religion.ng.ru/peopl/2012-05-16/1_portifikat.html.
2. Xem thêm: *Bảy năm triều Giáo hoàng Benedicto XVI*. *VietCatholic Network* 4/20/2012.

Giáo lí Đức tin và ở vị trí này suốt 24 năm cho đến khi được bầu làm Chủ chăn Giáo hội Hoàn vũ với tên hiệu Giáo hoàng Benedicto XVI ngày 19 tháng 4 năm 2005⁽³⁾. Trong công việc mục vụ của mình Joseph Ratzinger từng được ví là cánh tay phải của Giáo hoàng Gioan Phaolô II và là “Cỗ xe tăng của Giáo hội”⁽⁴⁾.

Lễ mừng sinh nhật lần thứ 85 của Giáo hoàng Benedicto XVI được tổ chức tại nhà nguyện Paulina sáng ngày 16 tháng 4 năm 2012 với sự hiện diện của đông đảo các vị hồng y trong Giáo triều Roma và các giám mục Đức đang có mặt tại Vatican. Giảng trong Thánh lễ mừng sinh nhật, Giáo hoàng Benedicto XVI nói: “ Tôi đang đứng trước chặng đường cuối cùng trong cuộc đời tôi và tôi không biết điều gì chờ đợi tôi”⁽⁵⁾. Nhân dịp kỉ niệm này, một đoàn đại biểu từ vùng Baravia của nước Đức đã đến Roma để chúc mừng sinh nhật Ngài, trong số đó có cả anh trai Georg Ratzinger. Một buổi trình diễn văn nghệ chúc mừng Giáo hoàng tròn 85 tuổi được tổ chức tại hội trường Clementine ở Vatican với những điệu nhảy truyền thống trong trang phục dân tộc vùng Baravia do một nhóm thiếu nhi đến từ quê hương Ngài thực hiện. Quà tặng sinh nhật Ngài của những người đồng hương tới từ nước Đức là một cây Thánh Giá và một giỏ chứa đầy các sản vật quê hương Ngài.

Cách đây 2 năm (tháng 5 năm 2010) chúng tôi đã có bài viết điểm lại 5 năm cầm quyền của Giáo hoàng Benedicto XVI và những dấu mốc quan trọng nhất trong 5 năm đó⁽⁶⁾. Trong bài viết này chúng tôi không nhắc lại những điều đã viết mà chủ yếu chỉ nêu lên những đánh giá, nhận định, nhận xét của các nhà nghiên cứu, nhà báo, giáo sĩ Công giáo về 7 năm cầm quyền của Ngài.

Theo thống kê của giới Công giáo, trong 7 năm qua Giáo hoàng Benedicto XVI đã thực hiện 26 chuyến đi vòng quanh đất nước Italia, 23 chuyến tông du nước ngoài, mà gần đây nhất là chuyến tông du 6 ngày tới Mỹ Latinh vào cuối tháng 3 năm 2012⁽⁷⁾. Cũng trong 7 năm qua Ngài đã công bố 3 *Thông điệp* (các năm 2005, 2007, 2009), 3 *Tông huấn* (các năm 2007, 2010, 2011) cùng nhiều bài diễn văn và các hoạt động thuộc huấn quyền khác. Ngoài ra, Ngài đã công bố 3 năm đặc biệt là: *Năm Thánh Phaolô* (2008-2009); *Năm Linh mục* (2009-2010); *Năm Đức tin* (2012-2013).

Nhưng trong 7 năm qua, không phải lúc nào công việc của Giáo triều Roma dưới sự điều hành của Giáo hoàng Benedicto XVI cũng xuôi chèo mát mái. Nhiều tình huống phức tạp đã xảy ra đòi hỏi người đứng đầu Giáo hội phải đương đầu, chẳng hạn như Vấn nạn lạm dụng tình dục của các giáo sĩ Công giáo⁽⁸⁾; Những cáo buộc mới về vụ mất tích cách đây 30 năm của Emanuela Orlandi, cô gái người Italia 15 tuổi, quốc tịch

3. Theo: <http://vaticanstate.ru/gosudarstvennoe-ustrojstvo>. Truy cập ngày 8/5/2012.

4. 265 triệu đại, 263 giáo hoàng. Giáo phận Thành phố Hồ Chí Minh xuất bản, tr.77.

5. Trích theo: Linh Tiến Khải. *Bảy năm làm giáo hoàng của Đức Thánh Cha Benedicto XVI*. <http://www.giaophanvinh.net/5/31/2012>.

6. Xin xem chi tiết: Nguyễn Văn Dũng. *Nhìn lại 5 năm đầu cầm quyền của Giáo hoàng Benedicto XVI (4/2005-4/2010)*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 5/2010, tr. 50-56; Khánh Vy. *Những mốc quan trọng trong 5 năm cầm quyền của Giáo hoàng Benedicto XVI (19/4/2005-19/4/2010)*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 5/2010, tr.66-67.

7. Xem: Nguyễn Văn Dũng. *Về chuyến tông du Mỹ Latinh của Giáo hoàng Benedicto XVI*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 4/2012, tr.68-76.

8. Xem thêm: Nguyễn Văn Dũng. *Vấn đề lạm dụng tình dục của các linh mục trong Giáo hội Công giáo*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 4/2010, tr.43-52.

Vatican⁽⁹⁾; Vụ rò rỉ các tài liệu mật của Tòa Thánh và vụ bắt giữ ông Paolo Gabriele, 46 tuổi, quản gia thân cận của Giáo hoàng để điều tra về tội lưu giữ các tài liệu mật của Giáo hoàng Benedicto XVI⁽¹⁰⁾; Vụ cách chức Chủ tịch Viện Giáo vụ (IOR - hay thường được gọi là Ngân hàng Vatican), Giáo sư Gotti Tedeschi, do bị cáo buộc có liên quan tới việc rửa tiền⁽¹¹⁾; Vụ Giáo hoàng Benedicto XVI tha vạ tuyệt thông cho một giám mục thuộc Huynh đoàn Thánh Piô X gây nhiều tranh cãi⁽¹²⁾; v.v...

Nhân hai sự kiện xảy ra gần đây nhất (vụ cách chức Chủ tịch Ngân hàng Vatican ngày 24 tháng 5 năm 2012 và vụ bắt giam quản gia của Giáo hoàng ngày 25 tháng 5 năm 2012) nhà báo Công giáo người Pháp Frederic Mounier, một chuyên gia về Vatican đã nhận xét về cung cách làm việc của Giáo triều Roma như sau: “Những sự việc này phơi bày ra tình trạng yếu kém kếp của Tòa Thánh: trước hết là yếu kém về cơ cấu. Bên trong cái vỏ bọc hình thức bên ngoài về quyền lực mang tính vua chúa của Vatican, thì thực tế hàng ngày của cái quốc gia nhỏ bé nhất thế giới này lại bao gồm một dàn nhân sự ít ỏi, rất hiếm khi phối hợp với nhau, thường là hoạt động với sự tùy hứng đáng ngạc nhiên cộng với những nặng nề quan liêu... Tiếp đó là sự thiếu vắng “tính liên thông”, nghĩa là sự phối hợp giữa các cơ quan khác nhau của Tòa Thánh. Đức Giáo hoàng chỉ họp Hội đồng Bộ trưởng của Ngài một năm hai lần và cũng rất hình thức. Các bộ trưởng cũng như các chủ tịch các ủy ban làm việc với một quyền tự quyết cục bộ rất lớn, ngay cả khi công việc giữa các cơ quan có sự liên kết với nhau”⁽¹³⁾.

Nhiều bình luận khác cũng được đưa ra trong dịp này. Có người cho rằng, tuy là hai vụ việc khác nhau nhưng đều tập trung vào việc phê phán năng lực điều hành của nhân vật thứ hai của Tòa Thánh Vatican, Hồng y Tarcisio Bertone, Quốc vụ khanh Tòa Thánh (Thủ tướng Vatican), người từng được coi là “cánh tay phải” của Giáo hoàng Benedicto XVI khi Ngài còn lãnh đạo Thánh Bộ Giáo lý Đức tin và được chính Ngài chọn vào chức vụ này khi Ngài đắc cử Giáo hoàng năm 2005. Hồng y Tarcisio Bertone chưa từng qua trường lớp đào tạo ngoại giao nào, mà theo thông lệ khi đảm nhận chức vụ này bắt buộc phải qua trường lớp ngoại giao. Hơn nữa, vị Hồng y này lại có mâu thuẫn với Hội đồng Giám mục Italia, mà cụ thể là với Chủ tịch Hội đồng Angelo Bagnasco, Tổng Giám mục Giáo phận Genoa và không được giới thượng lưu

9. Xem thêm: *Bảy năm Giáo triều Benedicto XVI*. VietCatholic Network 4/20/2012; Giovanni Bence. *Những con quạ và các vị hồng y*. http://religion.ng.ru/problems/2012-06-06/5_cardinal.html.

10. Xem thêm: Phúc Vinh. *Việc rò rỉ các tài liệu mật của Tòa Thánh*. Báo Công giáo và Dân tộc, số 1860, tr.21; Giovanni Bence. *Những con quạ và các vị hồng y*. http://religion.ng.ru/problems/2012-06-06/5_cardinal.html; Khánh Vy. *Xung quanh vụ rò rỉ tài liệu mật liên quan đến Tòa Thánh Vatican*. Tạp chí Nghiên cứu tôn giáo, số 1/2011, tr.64-68.

11. Xem thêm: *Tòa Thánh và việc bãi nhiệm Chủ tịch Ngân hàng Vatican*. Báo Công giáo và Dân tộc, số 1860, tr.23. Giovanni Bence. *Những con quạ và các vị hồng y*. http://religion.ng.ru/problems/2012-06-06/5_cardinal.html; Nguyễn Thanh Long. *Về hai vụ việc ở Vatican*. Báo Công giáo và Dân tộc, số 1860, tr.48.

12. Xem thêm: Nguyễn Văn Dũng. *Nhìn lại 5 năm đầu cầm quyền của Giáo hoàng Benedicto XVI (4/2005-4/2010)*. Tạp chí Nghiên cứu tôn giáo, số 5/2010, tr. 50-56.

13. Báo *La Croix* ngày 28-5-2012, trích theo: Nguyễn Thanh Long. *Về hai vụ việc ở Vatican*. Báo Công giáo và Dân tộc, số 1860, tr.48.

của Giáo triều Roma chấp nhận⁽¹⁴⁾.

Vatican đang cố dập tắt dư luận trong giới truyền thông cho rằng, đây là cuộc tranh giành quyền lực trong Giáo triều Roma, chuẩn bị cho cuộc bầu cử giáo hoàng trong tương lai gần, khi mà Giáo hoàng Benedicto đã 85 tuổi⁽¹⁵⁾.

Tạm gác lại những chuyện thời sự trên, chúng tôi quay trở lại với những đánh giá về bảy năm cầm quyền của Giáo hoàng Benedicto XVI. Trước hết là những nhận định của Hồng y Walter Brandmueller, nguyên Chủ tịch Hội đồng Tòa Thánh các khoa sử học. Trả lời câu hỏi của phóng viên rằng Hồng y nghĩ như thế nào khi có người cho rằng triều đại của Giáo hoàng Benedicto XVI vẫn là một triều đại “chuyển tiếp”, Walter Brandmueller nói: “Tôi thấy đó là một nhận xét rất giản lược. Cùng lắm có thể định nghĩa là “chuyển tiếp triều đại” của Đức Gioan Phaolô I, là vị trong một nghĩa nào đó đã ghi dấu sự cáo chung của các hiện tượng độc quyền của Italia trên ngai Tòa Thánh Phêrô, chứ không phải là triều đại của Đức đương kim Giáo hoàng”⁽¹⁶⁾. Khi được hỏi đâu là các điểm nổi bật khác trong triều đại của Giáo hoàng Benedicto XVI, vị Hồng y này cho rằng: “Đó là việc giải thích Công đồng chung Vatican II một cách đúng đắn. Đây là điều đã khiến cho Đức Ratzinger say mê ngay từ khi kết thúc Công đồng. Trong nghĩa này, diễn văn chúc mừng nói với các chức sắc Trung ương Tòa Thánh hồi tháng 12 năm 2005 có tầm quan trọng đặc biệt. Đức Thánh Cha đã cảnh báo chống lại một kiểu giải thích Công đồng như là một bề gãy sự tiếp nối của truyền thống Giáo hội cho một sự cải tổ. Những lời Ngài nói vài tháng sau khi được bầu làm Chủ chăn Giáo hội Hoàn vũ

không phải là không có hiệu quả, nhưng đã bao gồm các cử chỉ chính xác trong việc cai quản Giáo hội”⁽¹⁷⁾.

Về mối tương quan giữa việc cai quản Giáo hội với sở thích viết sách và soạn các bài giảng cho các lễ nghi phụng vụ, Hồng y Walter Brandmueller cho rằng, ở đây không có sự mâu thuẫn nào. “Đối với Đức Thánh Cha, điều nòng cốt đó là làm cho người ta hiểu biết và yêu mến Chúa Giêsu và Giáo hội của Chúa... Khi luôn luôn có trước mắt tiêu chuẩn củng cố và an ủi các anh chị em khác trong đức tin, Đức Thánh Cha rất hiểu biết rằng, trong một vài bối cảnh ngày nay, tình hình của Giáo hội “thê thảm”, và vị thuốc duy nhất là tái khám phá ra đức tin: đó chính là trực giác khiến cho Ngài công bố Năm Đức tin, bắt đầu cử hành vào tháng 10 tới đây”⁽¹⁸⁾. Nói về cung cách cai quản Tòa Thánh Vatican và Giáo hội Hoàn vũ của Giáo hoàng Benedicto XVI, vị Hồng y này cho rằng, Ngài “có kiểu cai quản “hiền dịu kiên quyết”, là cung cách đúng với tinh thần Tin Mừng nhất. Gương mẫu trong nghĩa này là kiểu Đức Thánh Cha

14. Xem thêm: Nguyễn Văn Dũng. *Nhìn lại 5 năm đầu cầm quyền của Giáo hoàng Benedicto XVI (4/2005-4/2010)*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 5/2010, tr. 50-56; Giovanni Bence. *Những con quạ và các vị hồng y*. http://religion.ng.ru/problems/2012-06-06/5_cardinal.html.

15. Xem: Nguyễn Thanh Long. *Về hai vụ việc ở Vatican*. Báo *Công giáo và Dân tộc*, số 1860, tr.48; *Phát ngôn viên Tòa Thánh bác bỏ các tin “tưởng tượng” của báo chí*. Báo *Công giáo và Dân tộc*, số 1860, tr.22.

16. Trích theo: Linh Tiến Khải. *Bảy năm làm giáo hoàng của Đức Thánh Cha Benedicto XVI*. <http://www.giaophanvinh.net/5/31/2012>.

17. Trích theo: Linh Tiến Khải. *Bảy năm làm giáo hoàng của Đức Thánh Cha Benedicto XVI*. <http://www.giaophanvinh.net/5/31/2012>.

18. Trích theo: Linh Tiến Khải. *Bảy năm làm giáo hoàng của Đức Thánh Cha Benedicto XVI*. <http://www.giaophanvinh.net/5/31/2012>.

đương đầu với vấn đề rất nghiêm trọng: đó là nạn giáo sĩ, tu sĩ lạm dụng tình dục trẻ em vị thành niên...⁽¹⁹⁾.

Về vấn đề ngoại giao của Tòa Thánh Vatican, theo Hồng y Walter Brandmueller, “sự lựa chọn của Đức Thánh Cha Benedicto XVI là sự thật của đức tin và sự hiệp nhất của Giáo hội... Với triều đại Giáo hoàng này, mạng lưới các vị đại diện ngoại giao đã không giảm, trái lại đã gia tăng. Tòa Thánh đã thiết lập liên lạc ngoại giao với nhiều quốc gia khác⁽²⁰⁾. Cho tới nay Tòa Thánh Vatican có quan hệ ngoại giao với 178 quốc gia, với Liên minh Châu Âu (EU), với Hội đồng Quân sự tự chủ Malta, với Tổ chức Giải phóng Palestine (PLO). Ngoài ra Tòa Thánh cũng tham gia vào các tổ chức quốc tế và khu vực liên chính phủ, là quan sát viên thường trực có quyền bỏ phiếu tại Liên Hợp Quốc. Tuy nhiên, đối với cá nhân Giáo hoàng, ngoại giao không phải là hướng ưu tiên mà Ngài lựa chọn. Ngài chủ yếu tập trung sự chú ý của sứ vụ mình vào lĩnh vực giáo lý đức tin, vào việc “loan báo Tin Mừng” cho các tín hữu của mình.

Cũng nhân dịp kỉ niệm 7 năm ngày Hồng y Joseph Ratzinger được bầu làm Giáo hoàng của Giáo hội Công giáo Roma, *Báo Độc lập - Tôn giáo* của Nga đã đăng tải một số ý kiến nhận xét của các chuyên gia về 7 năm dưới triều đại của Giáo hoàng Benedicto XVI. Dưới đây là những tóm lược một số ý kiến của các chuyên gia này⁽²¹⁾.

Theo Alechsei Yudin, Phó Giáo sư Trung tâm Nghiên cứu Tôn giáo Nga, chuyên gia về lịch sử Giáo hội Công giáo thời hiện đại, Giáo hoàng Benedicto XVI có sự thay đổi rõ rệt so với triều đại trước, triều đại Giáo hoàng Gioan Phaolô

II, một triều đại với đầy ắp các sự kiện sâu sắc. Giáo hoàng Gioan Phaolô II trước hết là một linh mục. Ngài không sợ xuất hiện trước đám đông dân chúng, biết cách nói chuyện với đám đông. Còn Giáo hoàng Benedicto XVI lại là một con người trầm lặng làm việc trong phòng giấy. Trước hết Ngài là một nhà thần học, hơi e ngại trước một không gian mở và những nơi đông người. Nhưng đồng thời Ngài lại là một con người biết kế tục đường lối của người tiền nhiệm trong một hoàn cảnh lịch sử mới. Không thể có bất kì mâu thuẫn nào giữa hai vị Giáo hoàng này. Ngay từ thời Giáo hoàng Gioan Phaolô II, Hồng y Joseph Ratzinger đã giữ một chức vụ then chốt trong Giáo triều Roma. Ngài lãnh đạo Bộ Giáo lý Đức tin, một cơ quan có trách nhiệm bảo vệ và phát triển đức tin Kitô giáo. Giáo hoàng Benedicto XVI là một người hành động rất thận trọng, rất kín đáo, rất chín chắn. Dưới thời của Ngài xảy ra nhiều chuyện đau lòng đối với Giáo hội Công giáo, ví dụ như sự lạm dụng tình dục trẻ em của các giáo sĩ. Tất nhiên, những vụ tai tiếng này đã xuất hiện từ thời Giáo hoàng Gioan Phaolô II, nhưng chính Giáo hoàng Benedicto XVI là người phải đương đầu giải quyết chúng. Alechsei Yudin cho rằng, tuy còn nhiều cách đánh giá khác nhau về hành

19. Trích theo: Linh Tiến Khải. *Bảy năm làm giáo hoàng của Đức Thánh Cha Benedicto XVI*. <http://www.giaophanvinh.net/5/31/2012>.

20. Trích theo: Linh Tiến Khải. *Bảy năm làm giáo hoàng của Đức Thánh Cha Benedicto XVI*. <http://www.giaophanvinh.net/5/31/2012>.

21. Những đánh giá của các chuyên gia Nga về 7 năm dưới triều đại của Giáo hoàng Benedicto XVI được đăng trên http://religion.ng.ru/peopl/2012-05-16/1_portifikat.html với tiêu đề: Lydia Orlova. *Triều đại Giáo hoàng không chịu được sự bần rốn*. http://religion.ng.ru/peopl/2012-05-16/1_portifikat.html.

động của Giáo hội đối phó với vấn nạn này, nhưng có một điều dễ nhận thấy là Giáo hoàng Benedicto XVI cùng với các cộng sự của mình, một mặt, nhanh chóng đưa ra những quyết sách cụ thể để giải quyết vấn đề, mặt khác, Ngài cũng kiên quyết bác bỏ những cáo buộc sai sự thật của những người muốn nhân sự kiện này làm mất thanh danh của Giáo hội Công giáo, đưa Giáo hội thoát khỏi tình thế phức tạp do các giáo sĩ của mình gây ra. Theo nhận xét của Alechsei Yudin, những việc mà Giáo hoàng Benedicto XVI đang làm hôm nay là sự chuẩn bị cho ngày mai của Giáo hội Công giáo. Đó là việc bảo vệ chức năng bảo thủ của Giáo hội, làm trong sạch Giáo hội, loại bỏ những hành vi vi phạm giáo lí, giáo luật, bảo vệ đức tin Kitô giáo.

Anatoly Krasikov, Nghiên cứu viên chính Viện Nghiên cứu Châu Âu thuộc Viện Hàn lâm khoa học Nga, Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu các vấn đề tôn giáo và xã hội, nhận xét rằng, tất nhiên Giáo hoàng Benedicto XVI khác với những người tiền nhiệm của mình như Gioan Phaolô II, Gioan Phaolô I, Phaolô VI và Gioan XXIII. Mỗi người trong số họ đều đã tiến hành đối thoại thần học với những người ngoài Công giáo để cùng nhau tiến tới sự công nhận những giá trị chung của Kitô giáo. Nửa thế kỉ trước đây, khi những người Công giáo có những bước đi đầu tiên trên con đường đại kết, Giáo sư Joseph Ratzinger, khi nhìn lại quá khứ đã viết trong cuốn sách nổi tiếng của mình, cuốn *Nhập môn Kitô giáo* như sau: “Một Giáo hội duy nhất đã bị phân liệt thành nhiều Giáo hội và mỗi Giáo hội trong số đó ở mức độ này hay mức độ khác đều có tham vọng trở thành Giáo hội duy nhất. Kết quả là ngày nay Giáo hội trở thành chứng ngại chính

trên con đường dẫn tới đức tin”⁽²²⁾. Hiện nay, nhân kỉ niệm 50 năm Công đồng Vatican II, khi Giáo hoàng Benedicto XVI công bố *Năm Đức tin* (2012-2013), Ngài đã nhắc tới một sự kiện trọng đại khác, đó là kỉ niệm 20 năm công bố *Sách Giáo lí Hội Thánh Công giáo* (1992-2012) do 12 hồng y soạn thảo dưới sự lãnh đạo của Hồng y Joseph Ratzinger.

Anatoly Krasikov cho rằng, Giáo hoàng, cũng như bất kì một người nào khác, luôn có sự thay đổi trong suốt cuộc đời của mình, tích lũy được kinh nghiệm, trong đó có cả tích cực cũng như tiêu cực. Cái tích cực đối với Giáo hoàng Benedicto XVI là đã gìn giữ những quan hệ đúng mực được thiết lập lần đầu tiên trong lịch sử và đối thoại với các tôn giáo khác về các vấn đề thực tiễn của sự cộng tồn và hợp tác trong thế giới ngày nay. Còn cái tiêu cực đối với Ngài là không có khả năng thay đổi tư duy đang thống trị hiện nay trong Giáo hội Công giáo Roma, cũng như trong các đối tác đối thoại của Giáo hội Công giáo, trong đó đặc biệt là Giáo hội Chính Thống giáo Nga. Anatoly Krasikov nhận xét rằng, nếu như học giả Joseph Ratzinger trong những năm 50-60 thế kỉ XX nhìn thế giới xung quanh bằng cặp mắt của một nhà tư tưởng Công giáo tự do thì Giáo hoàng Benedicto XVI đánh giá thế giới này từ đỉnh cao của người kế nghiệp Tông đồ Thánh Phêrô.

Nhận xét về quan hệ giữa Giáo hội Công giáo Roma với Giáo hội Chính Thống giáo Nga dưới thời Giáo hoàng Benedicto XVI, Linh mục trưởng Chính

22. Trích theo: Lydia Orlova. *Triều đại Giáo hoàng không chịu được sự bần rận*. http://religion.ng.ru/people/2012-05-16/1_portifikat.html.

Thống giáo Nga Dmitry Sizonenko, Quyền Thư kí Ban Quan hệ đối ngoại của Tòa Thượng phụ Moskva về các quan hệ liên Kitô giáo, cho rằng, 7 năm dưới triều đại của Giáo hoàng Benedicto XVI quan hệ giữa hai Giáo hội đã được cải thiện đáng kể. Đây là công lao của đương kim Giáo hoàng. Ngài hiểu rõ Giáo hội Chính Thống giáo và có thái độ tôn trọng sâu sắc Giáo hội này. Ngay từ khi còn là Tổng Giám mục Munich, Hồng y Joseph Ratzinger đã là thành viên của ủy ban hỗn hợp về đối thoại thần học giữa Giáo hội Chính Thống giáo với Giáo hội Công giáo Roma. Sau khi lên ngôi Giáo hoàng năm 2005, Giáo hoàng Benedicto XVI đã cố gắng nối lại đối thoại thần học giữa hai Giáo hội sau nhiều năm bị gián đoạn. Giáo hội Chính Thống giáo Nga cũng bày tỏ sự tôn trọng đối với lập trường không khoan nhượng của Giáo hoàng Benedicto XVI đối với những vấn đề chủ yếu của thời đại. Theo Dmitry Sizonenko, sự phát triển quan hệ giữa Giáo hội Chính Thống giáo Nga và Giáo hội Công giáo Roma trong tinh thần hợp tác và cởi mở Kitô giáo là một trong những nhân tố cho phép lần đầu tiên thiết lập các quan hệ ngoại giao đầy đủ giữa nước Nga và Tòa Thánh Vatican. Tuy nhiên, các vấn đề giữa hai Giáo hội vẫn hoàn toàn chưa giải quyết hết, nhưng những kinh nghiệm tích cực được tích lũy trong quá trình hợp tác suốt 7 năm qua dưới triều đại của Giáo hoàng Benedicto XVI cho phép cả hai bên hi vọng vào sự hợp tác có hiệu quả trong tương lai⁽²³⁾.

Tính cách của một vị giáo hoàng không thể không ảnh hưởng đến sự phát triển mối quan hệ giữa Giáo hội Công giáo Roma với một nhà nước cụ thể có đồng tín đồ Công giáo. Điều chúng tôi

muốn đề cập trong phần cuối bài viết này là mối quan hệ Việt Nam - Vatican dưới thời Giáo hoàng Benedicto XVI. Đã có một số bài viết đề cập tới quan hệ Việt Nam - Vatican về mặt Nhà nước và về mặt Giáo hội⁽²⁴⁾. Ở đây chúng tôi chỉ đề cập tới một vài điểm nhấn trong quan hệ Việt Nam - Vatican từ năm 2005 đến nay, tức là trong 7 năm dưới thời trị vì của Giáo hoàng Benedicto XVI.

Trước khi Giáo hoàng Benedicto XVI lên ngôi, các cuộc gặp gỡ giữa đại diện Chính phủ Việt Nam với Tòa Thánh Vatican mới chỉ diễn ra cao nhất ở cấp Bộ trưởng Bộ Ngoại giao và thường chỉ ở cấp Trưởng ban Ban Tôn giáo Chính phủ. Đó là cuộc gặp giữa Bộ trưởng Ngoại giao Việt Nam Nguyễn Di Niên với Bộ trưởng Bộ Ngoại giao Tòa Thánh Vatican J. Louis Tauran ngày 27 tháng 5 năm 2000, cuộc viếng thăm Vatican của ông Vũ Quang, Trưởng ban Ban Tôn giáo của Chính phủ tháng 6 năm 1992 và của

23. Về quan hệ Nga-Vatican xin tham khảo thêm: Nguyễn Văn Dũng. *Toàn cảnh quan hệ Nga-Vatican*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 3/2012, tr.70-74; Khánh Vy. *Quan hệ giữa Tòa Thánh Vatican với Nhà nước Liên bang Nga - Lịch sử và hiện tại*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 12/2009, tr.49-50.

24. Xem thêm: Phạm Huy Thông. *Thêm những bước tiến trong tiến trình quan hệ Việt Nam-Vatican*. <http://btgcp.gov.vn/popup.aspx/2-28-2011>; Phạm Huy Thông. *Con đường đối thoại của Vatican qua 4 năm dưới triều Giáo hoàng Benedicto XVI*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 7-8/2009, tr.103-107; Phạm Huy Thông. *Quan hệ Việt Nam-Vatican: Quá khứ và triển vọng*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 7/2007, tr.31; Nguyễn Văn Dũng. *45 năm Công đồng Vatican II - Nhìn lại*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 3/2011, tr.56-66; Nguyễn Quang Hưng. *Vài nét về lập trường của Tòa Thánh Vatican đối với cuộc chiến tranh Việt Nam(1954-1975)*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 1/2006, tr.30; Nguyễn Hồng Dương. *Mối quan hệ giữa Nhà nước Việt Nam với Giáo hội Công giáo Roma hiện nay*. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 2/2008, tr.23.

ông Ngô Yên Thi, Trưởng ban Ban Tôn giáo Chính phủ tháng 6 năm 2005.

Ngay sau khi Giáo hoàng Benedicto XVI lên ngôi, Thủ tướng nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam, ông Phan Văn Khải đã gửi điện chúc mừng. Đến ngày 25 tháng 1 năm 2007 quan hệ Việt Nam-Vatican đã mở sang một trang mới khi tại Roma diễn ra cuộc gặp giữa ông Nguyễn Tấn Dũng, Thủ tướng Chính phủ Việt Nam với người đứng đầu Giáo triều Roma, Giáo hoàng Benedicto XVI. Tại cuộc gặp này người đứng đầu Chính phủ Việt Nam khẳng định: “Chính phủ Việt Nam luôn coi trọng mối quan hệ với Tòa Thánh Vatican. Chính phủ Việt Nam chủ trương tiếp tục quá trình đối thoại trực tiếp với Tòa Thánh dựa trên cơ sở những nguyên tắc đã được hai bên thỏa thuận là tôn trọng lẫn nhau, không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau. Việt Nam mong muốn Tòa Thánh Vatican có tiếng nói khích lệ cộng đồng Công giáo Việt Nam luôn gắn bó với đất nước và dân tộc, làm nền tảng cho sự phát triển quan hệ giữa Việt Nam và Tòa Thánh Vatican”⁽²⁵⁾. Thông cáo báo chí của Tòa Thánh Vatican về cuộc gặp gỡ này nhấn mạnh: “Tòa Thánh nói lên niềm vui mừng nguyên về chuyến viếng thăm ghi dấu bước tiến mới và quan trọng tiến đến sự bình thường hóa những quan hệ song phương. Trong những năm qua những tương quan này đã nhận được những tiến bộ cụ thể, mong được mở ra những khoảng rộng hơn về tự do tôn giáo cho Giáo hội Công giáo tại Việt Nam”⁽²⁶⁾.

Tiếp đó, ngày 11 tháng 12 năm 2009, Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết đã có cuộc gặp với Giáo hoàng Benedicto XVI tại Tòa Thánh Vatican. Trong cuộc gặp này, sau khi khẳng định Việt Nam nhất quán thực hiện đường lối đối ngoại độc

lập, tự chủ, sẵn sàng là bạn, là đối tác tin cậy và là thành viên có trách nhiệm của cộng đồng quốc tế, Chủ tịch Nguyễn Minh Triết khẳng định Việt Nam sẵn sàng thúc đẩy quan hệ với Tòa Thánh trên cơ sở tôn trọng các nguyên tắc cơ bản của luật pháp quốc tế, góp phần tích cực cho hòa bình, hợp tác và phát triển trên thế giới. Chủ tịch Nguyễn Minh Triết bày tỏ sự đồng tình với Huấn từ của Giáo hoàng cho các giám mục Việt Nam dịp Ad Limina (tháng 6 năm 2009) căn dặn người Công giáo Việt Nam là “một giáo dân tốt đồng thời là một công dân tốt”, đồng thời cũng hoan nghênh Sứ điệp của Giáo hoàng gửi Giáo hội Công giáo Việt Nam dịp khai mạc *Năm Thánh 2010*. Giáo hoàng Benedicto XVI cảm ơn Nhà nước Việt Nam đã cho phép và hỗ trợ Giáo hội Công giáo Việt Nam tổ chức thành công lễ khai mạc *Năm Thánh 2010* tại Sở Kiện (Hà Nam), đề nghị Nhà nước Việt Nam tiếp tục tạo điều kiện thuận lợi để Giáo hội Công giáo Việt Nam được tham gia đóng góp vào các hoạt động từ thiện, y tế, giáo dục và mong muốn quan hệ Việt Nam-Vatican tiếp tục phát triển hơn nữa.

Có thể nói, đây là cuộc viếng thăm lịch sử tạo thêm một bước tiến mới trong quan hệ Việt Nam - Vatican. Để thúc đẩy mối quan hệ song phương này, hai bên đã nhất trí thành lập *Nhóm Công tác hỗn hợp Việt Nam - Vatican* và cho đến nay đã có 3 hội nghị của Nhóm Công tác hỗn hợp được tổ chức: Hội nghị vòng 1 tại Hà Nội năm 2009; Hội nghị vòng 2 tại Vatican vào tháng 6 năm 2010 và Hội nghị vòng 3 tại Hà Nội được tổ chức vào

25. Trích theo: Phạm Huy Thông. *Thêm những bước tiến trong tiến trình quan hệ Việt Nam-Vatican*. <http://btgcp.gov.vn/popup.aspx/2-28-2011>.

26. Trích theo : *VietCatholic News*, ngày 26-1-2007.

các ngày 27-28 tháng 2 năm 2012. Hai bên cũng đạt được thỏa thuận Hội nghị vòng 4 của Nhóm Công tác hỗn hợp Việt Nam-Vatican sẽ được tổ chức tại Vatican trong thời gian tới. Kết thúc Hội nghị vòng 3, hai bên nhận định rằng quan hệ Việt Nam - Vatican đã đạt được những phát triển tích cực dựa trên căn bản thiện chí và đối thoại xây dựng, cũng như tôn trọng các nguyên tắc trong quan hệ⁽²⁷⁾.

Một sự kiện khác trong quan hệ Việt Nam - Vatican không thể không nhắc đến, đó là, theo thỏa thuận giữa Chính phủ Việt Nam với Tòa Thánh Vatican, ngày 13 tháng 1 năm 2011, Giáo hoàng Benedicto XVI đã bổ nhiệm Tổng Giám mục Leopoldo Girelli, hiệu tòa Capri, làm Đại diện Tòa Thánh không thường trú tại Việt Nam. Đây là bước đi quan trọng trong tiến trình phát triển quan hệ Việt Nam - Vatican. Ngày 18 tháng 4 năm 2011, Đại diện Tòa Thánh không thường trú, Tổng Giám mục Leopoldo Girelli đã thực hiện chuyến viếng thăm lần đầu tiên Giáo hội Công giáo Việt Nam trong cương vị mới của mình. Chỉ riêng trong năm 2011, vị Đại diện Tòa Thánh này đã thực hiện 5 chuyến đến Việt Nam để thực thi sứ vụ của mình⁽²⁸⁾.

Có thể nói rằng, cho đến thời điểm hiện nay, thời điểm kỷ niệm 7 năm cầm quyền của Giáo hoàng Benedicto XVI, quan hệ song phương Việt Nam - Tòa Thánh Vatican đang phát triển theo chiều hướng tích cực, tuy vẫn còn tồn tại nhiều vấn đề cần được giải quyết để tiến tới thiết lập quan hệ ngoại giao đầy đủ giữa hai bên. Nhưng một câu hỏi được đặt ra là: Liệu trong những năm còn lại của Giáo hoàng Benedicto XVI vấn đề thiết lập quan hệ ngoại giao đầy đủ giữa Việt Nam với Tòa Thánh Vatican có đi tới hồi kết hay chưa?

Trong 7 năm qua (2005-2012) Giáo hoàng Benedicto XVI đã tiếp nối người tiền nhiệm của mình, Giáo hoàng Gioan Phaolô II, giải quyết nhiều vấn đề của Giáo hội Công giáo Roma. Nhưng với một cơ cấu và cách vận hành của Giáo hội hiện nay, như nhận xét của nhà báo Pháp Frederic Mounier mà chúng tôi đã nêu ở phần đầu của bài viết này, cộng với những thách thức về tuổi tác và sức lực của một con người, chúng ta nghĩ gì về tương lai của Giáo hội trong những năm sắp tới? “Dù vẫn biết rằng Giáo hội, dù có được xây dựng trên đá, nhưng vẫn mang bản tính nhân loại. Mà “ở đâu có con người, thì ở đấy vẫn có những yếu đuối của con người”, như một câu nói mà người ta cho là của Thánh Francois de Sales, quan thầy của các nhà báo⁽²⁹⁾. Để kết thúc bài viết này, chúng tôi xin trích lại đoạn kết của một bài viết mà chúng tôi đã công bố cách đây 2 năm: “Nhiều nhiệm vụ mang tính thời đại đã đặt ra trước Giáo hoàng Benedicto XVI. Những nhiệm vụ đó khi còn là cộng sự của Karol Wojtyla, nhà trí thức phòng giấy Joseph Ratzinger không thể giải quyết, chưa giải quyết và có thể sẽ không được giải quyết. Để giải quyết những nhiệm vụ đó cần một xung động năng lượng mới, “một dòng máu trẻ”, một kinh nghiệm hoạt động Giáo hội khác⁽³⁰⁾”.

27. Thông cáo chung của phái đoàn Việt Nam và phái đoàn Tòa Thánh về cuộc họp vòng 3 của Nhóm công tác hỗn hợp Việt Nam-Tòa Thánh. <http://www.hdgmvietnam.org/thong-cao-chung-cua-phai-doan...4/6/2012>.

28. Xem thêm: Phương Liên. *Hoạt động của Đặc phái viên không thường trú của Vatican ở Việt Nam năm 2011*. <http://btgcp.gov.vn/popup.aspx/5/25/2012>.

29. Nguyễn Thanh Long. *Về hai vụ việc ở Vatican*. Báo Công giáo và Dân tộc, số 1860, tr.48.

30. Nguyễn Văn Dũng. *Nhìn lại 5 năm đầu cầm quyền của Giáo hoàng Benedicto XVI (4/2005-4/2010)*. Tạp chí Nghiên cứu tôn giáo, số 5/2010, tr.56.